

I. PRVNÍ KROKY

Smrt blízkého, natož partnera či partnerky, je pro většinu z nás nepředstavitelným okamžikem, na který se nedá předem připravit. Patrně poslední, co nás v takové chvíli napadne řešit, jsou praktické záležitosti spojené s úmrtím a jeho důsledky pro náš budoucí život. Nicméně v určitý moment už je nelze ignorovat. Na následujících stránkách tak najdete stručného průvodce prvními kroky po smrti blízkého, který čtenáři alespoň trochu usnadní už tak těžkou životní situaci.

Jelikož se jedná o emočně velmi náročnou situaci, někdy pozůstalým pomáhá, pokud se bezprostředního řešení praktických záležitostí (vyzvednutí věci po zemřelém, objednání pohřbu) ujme osoba z blízkého okolí – ať už půjde o vzdáleného příbuzného, nebo ochotného známého. Ve složitějších případech (rozsáhlé dědictví zahrnující např. fungující podnik, anebo naopak předlužené dědictví) se lze také obrátit přímo na advokátní kancelář, která vám tyto záležitosti za smlouvenou finanční odměnu vyřídí.

V případě, že **ke smrti blízké osoby dojde ve zdravotnickém nebo sociálním zařízení** (typicky v nemocnici, hospicu nebo domově pro seniory), lékař by měl provést prohlídku těla zemřelého a kontaktovat pozůstalé, kteří jsou uvedeni ve zdravotnické dokumentaci. Následně lékař vystaví tzv. **List o prohlídce zemřelého**. Jde o důležitý dokument, který má tři části. První část lékař zašle matričnímu úřadu, který na základě něho vystaví úmrtní list. Druhá část představuje potvrzení o úmrtí, tuto část lékař předá osobě, která bude zajišťovat pohřeb. Poslední část lékař předává zvolené pohřební službě.

Jiná situace nastává ve chvíli, kdy **osoba blízká zemře doma nebo obecně mimo zdravotnické či sociální zařízení**. V tu chvíli je potřeba zavolat Zdravotnickou záchrannou službu (linka 112, 155) a nahlásit úmrtí. Lékař na místě úmrtí prohledá tělo zemřelého a domluví se s vámi, jestli proběhne pitva (jde o nejčastější situaci, zvláště pokud se jedná o nečekané úmrtí). Po výsledku pitvy lékař

vystaví zmíněný List o prohlídce zemřelého, který se opět skládá z několika částí odpovídajících situaci, kdy blízký zemře ve zdravotnickém zařízení. Pokud není pitva nakonec potřeba nebo na ní nebudou blízké osoby trvat, lékař vystaví List o prohlídce zemřelého přímo na místě a předá vám ho.

V Listu o prohlídce zemřelého je uvedena **informace o příčině smrti**, kterou lékař poskytuje jen na vyžádání příbuzných, protože jde o citlivý údaj.

Pozůstalé následně zpravidla čeká zařizování pohřbu. I zdemůže nastat hned několik situací, na které je dobré myslet předem. Ačkoli ze zákona neplyne přímo lhůta, do kdy by mělo dojít k vypravení pohřbu, doporučujeme termín pohřbu příliš neodkládat. Platí, že pozůstalí by měli do čtyř dnů od oznámení o úmrtí sjednat pohřbení. Samotný pohřeb může proběhnout později, nicméně mezitím zpravidla narůstají náklady na uchování těla zemřelého.

Většina pohřebních služeb v České republice by vás dnes měla provést celým procesem zařizování pohřebního obřadu. K vypravení pohřbu ze zákona potřebujete vlastní občanský průkaz (případně cestovní pas, pokud nemáte občanský průkaz), rodný a oddací list zesnulé osoby za podmínky, že jím disponujete, oblečení včetně spodního prádla pro zemřelého (boty nejsou potřeba) a fotografii zemřelého, která se použije na parte, případně může být vystavena v obřadní síni (to však pochopitelně záleží na úvaze pozůstalých, popřípadě na přání zemřelého).

Pokud by zemřelou osobou blízkou bylo nezaopatřené dítě, rodič nezaopatřeného dítěte nebo plod po potratu či po umělém přerušení těhotenství ze zdravotních důvodů, máte nárok na pohřebné. Jde o jednorázovou dávku v hodnotě 5 000 korun, která se přiznává bez ohledu na váš příjem nebo příjem vaší rodiny.

Po pohřbu přichází fáze intenzivnějšího kontaktu s úřady a státními orgány. Zprv je nutné **odevzdat doklady zemřelého**. V případě, že šlo o úmrtí během hospitalizace, občanský průkaz za vás ve většině případů předá úřadu nemocnice. Pokud ale blízká osoba zemřela mimo ni, tato povinnost připadne na vás a budete muset občanský průkaz odnést na úřad obce s rozšířenou působností (nejlépe na oddělení, kde se občanské průkazy vydávají). Na stejné místo zanešte také cestovní pas, alternativně ho lze odevzdat také např. na matriční úřad nebo na Policii ČR. Řidičský průkaz odnesete na obecní úřad obce s rozšířenou působností, nicméně zde nemůžete na jakýkoli dle vašeho výběru. Musí jít o úřad v místě obvyklého bydliště zemřelého. V případě, že zemřela osoba,

o kterou jste pečovali a pobírala příspěvek na péči, je potřeba úmrtí dále ohlásit na jednom z pracovišť Úřadu práce ČR, a to buď osobně, písemně na podatelnu, poštou nebo datovou schránkou.

Přibližně během čtyř týdnů po úmrtí dojde k **vystavení úmrtního listu**, tedy dokladu vydaného matrikou, který potvrzuje úmrtí člověka. Jde o zásadní dokument pro realizaci dalších kroků. Zažádat si o úmrtní list můžete nejen jako příbuzný zemřelého, ale také jako osoba, která v době úmrtí žila se zemřelým ve společné domácnosti, nebo pokud prokážete právní zájem (typicky v roli dědice). Matrika má na vystavení úmrtního listu 30 dní od chvíle, kdy se o úmrtí dozví z Listu o prohlídce zemřelého. K vyzvednutí úmrtního listu potřebujete vlastní doklad totožnosti, některé matriky po vás mohou chtít také rodný nebo oddací list, kterým prokážete příbuzenské pouto. Úmrtní list si můžete vyzvednout osobně na matrice, která ho vystavila, nebo se můžete s matričním úřadem domluvit a nechat si ho poslat poštou do vlastních rukou.

V případě, že vám **zemřel manžel nebo manželka a máte v občanském průkazu uvedený rodinný stav**, skončí platnost vašeho aktuálního občanského průkazu po 45 dnech od úmrtí vašeho manžela či manželky. Máte poté 15 dnů od konce platnosti na zažádání si o nový občanský průkaz (celkem si tedy do 60 dnů od data úmrtí musíte – pokud jste zde měli uveden rodinný stav - zažádat o nový průkaz). Na obecní úřad si s dosavadním občanským průkazem nezapomeňte vzít také úmrtní list zemřelého. Za vydání občanského průkazu z důvodu ovdovění nic platit nebudete.

Mezi další praktické kroky po úmrtí patří také **kontrola právních závazků, ke kterým se zemřelý za života zavázal**. V případě, že byl plátcem energií v domácnosti (elektřina, voda, plyn) nebo dalších služeb jako je internetové připojení, nahlase úmrtí co nejdříve dodavatelům těchto služeb. Poté s nimi proberte, zda chcete smlouvu zrušit, nebo jen přepsat na někoho jiného. V případě smlouvy s telefonním operátorem máte možnost využívat číslo zemřelého dále, dokud ho nezrušíte. Zrušení je bezplatné a stačí operátorovi doložit úmrtní list nebo dokonce jen List o prohlídce zemřelého. Z hlediska vašeho budoucího života byste po smrti blízkého měli dále zmapovat, jaké ostatní trvalé příkazy a platby měl zemřelý nastaveny. Případné neplnění sjednaných závazků by vás mohlo dostat do právně složité situace, proto je vhodné co nejrychleji zjistit, co za platby budete muset nově provádět.

V některých případech může být složité získat **přístup k penězům, které měl zemřelý uložené v bance**. Zde záleží na tom, jakým konkrétním osobám zřídil před smrtí zesnulý dispoziční práva

k bankovnímu účtu s dovětkem, že si majitel účtu přeje, aby dispoziční právo vybraným osobám nezaniklo ani po jeho smrti. Většina bank takovou možnost svým klientům dnes umožňuje. Dispoziční právo může obsahovat jakékoli nakládání s účtem, nebo ho lze konkretizovat (např. pouze možnost rušit trvalé příkazy). Fakt, že někomu zesnulá osoba udělila dispoziční právo, ale neznamena, že se stává majitelem účtu a finančních prostředků. Ty patří dědicům a budou součástí vypořádání majetku v rámci dědického řízení. Pokud ten, kdo měl dispoziční právo, ještě před ukončením dědického řízení s penězi nakládal, bude poté v průběhu řízení prokazovat, že měl právní důvod pro to, aby s finančními prostředky disponoval. Ve chvíli, kdy zesnulý nikomu dispoziční právo nedal, čeká se na skončení dědického řízení. V rámci dědického řízení dochází také k vypořádání společného jmění manželů, které zanikne smrtí jednoho z manželů.

Užitečné kontakty:

Konzultaci v těchto i dalších otázkách vám mohou poskytnout občanské poradny, které zajišťují poradenství v oblasti sociální či právní. Pro získání kontaktu na občanskou poradnu co nejbližší vašemu bydlišti se obraťte na Asociaci občanských poraden (tel. 222 212 698). Dále doporučujeme pro psychickou podporu, zvláště v krizové situaci, využít Linku důvěry a její konkrétní pracoviště (více na www.capld.cz/linky-duvery-cr/).